

1 Petoro

Petoroŋe ekap aŋgoân kulemguop.

1 ¹⁻²O bukulpne, Yeŋe Kiristohâlen biwiyenaje kepeim manŋetâ Anitâŋe himbimân manman kârikŋan mannomaihât pat kuyiŋgimu tap. Yakât otmâ yen hânân yu kandi mansai. Yeŋgât kapi tatmâ arap yamâ kutyeŋe yuwu. Ponto, Galatia, Kapatokia, Asia, otmu Bitini.

Emet inânŋan Awoŋnenŋe Anitâŋe manmanyenjahât topŋe nânŋâop. Yawu nânŋâm Kiristo hânŋângumu ge tosanenjahât otmâ kawenenŋan kinmu kuŋetâ muop. Yawu otmâ yeŋe yâkâlen biwiyenaje kepeim tem lâuwangiŋetgât ikŋe Wâtgât mâmâŋahât Heak hânŋângumu ge biwiyenaje mem hewewenŋ tuhuyehop. Mem hewewenŋ tuhuyekmu Kiristohâlen biwiyenaje katŋetâ Anitâŋe tosayenŋe pilâyiŋgim nine nanne baratne sâm meyekmâ manman kârikjahât pat kuyiŋgimu tap.

Nâmâ Petoro. Yesu Kiristohât aposolo manbehât ikŋak âi sâm nihimu mem mansan.

Awoŋnenŋe Anitâ otmu Kutdânenŋe Yesu Kiristo yâkŋe yetŋe enŋatyetŋeâk otmâ nânŋâyiŋgim tihityenŋe otmutâ biwi nânŋân nânŋânyenŋe kepeiakmâ konohâk otmâ sânduk sâmu manmâ yâhânomaihât nânŋâyiŋgim ulitgum gaman.

Manman kârikŋan mannom sâm biwinenŋaje yakât mem mansain.

³⁻⁴Kutdânenŋe Yesu Kiristohât âwâŋe Anitâŋe yâk mumuŋambâ mem yahatmu yâkŋe himbimân yâhâmu orowâk tawot. Otmu Wâtgât mâmâŋahât Heak hânŋângumu ge mem hewewenŋ tuhunenekmu Kiristohâlen biwinenŋaje kepeim manmain. Yakât otmâ Anitâŋe umam sâningim tosanenŋe pilâm manman âiŋe ningimu manmain. Yawu otmâ nine nanne baratne sâm menenekmâ himbimân yâhâ manman kârikŋan manmâ yâhânomgât pat kuniŋgiop. Manman kârikŋan koko

salehâk mannom nângâm heronje kakņan manmâ yâhâmbisâin. Manman yaje biatbuap, me bâlewuapgât dop âlâ ki tap. Anitâņe Yesu Kiristo mumuņambâ mem yahatmu yâkņe himbimân yâhâmu orowâk tawot. Yakât nângâm bulâņanâk manman kârikņan mannom sâmbiwinenņaje yakât mem manmâ Anitâ mepaem manmâ yâhânom. ⁵Otmu Anitâhât wâtņan kinmâ Kiristohâlen biwinenņaje kepeim manmunņe Anitâņe tihitnenņe otmâ yâhâwuap. Otmu sâp pesuk sâwuawân Kiristonje âwurem ge menenekmu himbimân yâhâmunņe manman kârikņahât pat Anitâņe kuningiop yakât bulâņe ningimu menom.

⁶Yakât otmâ heronje nângâm mannomai. Sâp yiwereņe yuâmâ umatņe topņe topņe kakyenjan yâhâmu hâhiwin kakņan mansai. ⁷Hâhiwin kakņan manmâ Kiristohâlen biwiyenņe tiņâk kepeim ki lohotņe otmâ mannomai. Yawu manņetâ sâp ki kâlep otmuâk Kiristonje âwurem ge meyekbuap. Meyekmu biwiyenņe yâkâlen tiņâk kepeim tem lâuwangim gai yakât nângâm Anitâņe heronje nângâyinņim manman kârikņan katyekbuap. Manman kârikņan katyekmu manņetâ yanâmâ Kiristohât lohimbije nângâyinņinetâ yahatmu Anitâ mepaenomai. Umatņe âlâlâ kakyenjan yâhâmap yakât nângâņetâ keterahâkgât orotmeme âlâen hâum sâmune nângâņet. Emetgât saran aim kânângâmunņe sâp kâlep kinmâ ki morok miâk sâmbi yuwu otmain. Kokolo ya saran hâwimain. Hâwim saran topņe lâmbi kâlehen gewuap ya kâlâpņe umunņe semu yanâmâ lâum kânângâmain. Yawu tuhumain yan hân kâlehen tatmâ hambe kundutņe ki kumu morok membuap. Yakât dopņeâk umatņe âlâlâ kakyenjan yâhâmap yan Anitâņe menenekmu manman kârikņan mannom. Yakât nângâm orotmeme kiņgoņ ya bet pilâm kârihem kinnomai. Yawu. ⁸⁻⁹Emelâk Yesu Kiristonje olop miop ya ki ekbi. Yawu gârâmâ yâkât den pat âlepņe ekyongomunņe nângâņetâ bulâņe otmu yâkâlen biwiyenņe kepeim gai. Otmu sâp yiwereņe yuâmâ yâkņe himbimân tatmu ki ekmai. Yawu gârâmâ yeņe yâkât tem lâum hoņ bawangimai. Otmu yâk orop himbimân manbisâihât nângâm yâkâlen biwiyenņe kepeim tem lâuwangim mannomai. Yawu manņetâ Anitâņe manman kârikņahât pat kuyinņimu tap yakât bulâņe yinņimu menomai. Yakât nângâm heronje nângâm manmâ yâhânomai.

¹⁰⁻¹¹Anitâņe ikņe enġatņeâk Yesu Kiristo hângângumu ge nengât tosehât otmâ kawenenņan kinmu howanân kuņetâ sâtġum muop. Mumu Anitâņe mumuņambâ mem yahatmu himbimân âwurem yâhâmu ikņe orowâk laņinņe kârikņan tawot. Yâhâ hânân ki ġiop yan Yesu Kiristonje Wâtġât mâmâņahât Heak hângângumu ge Anitâhât poropetelipņe yeņġât biwiyenjan kionġop. Biwiyenjan kionġmâ Anitâņe Kiristo hângângumu ge tihitnenņe otbuap yakât den biwiyenjan katmu sâmbi tetem lohimbiji ekyongominiwi. Otmu Kiristonje gewuap sâp yan wuân kulem tetemu eknomai yakât topņe nângâne sâmbi nângâm kiwilim

âi pâi tuhuakminiwi. ¹²Den yakât topŋe nângâne sâm otŋetâ Anitâŋe nângân nângânyeŋe mem pâroŋ pilâyŋgiop. Mem pâroŋ pilâyŋgimu yeŋak munomai yakât kakŋan den yakât bulâŋe tetewuap nângâwi. Den ya emet inânŋan ekyongominiwi yakât bulâŋeâmâ sâp yiwerenŋe Anitâŋe Wâtŋât mâmâŋahât Heak hâŋgâŋgumu ge nen Kiristohât aposololipŋe mem hewewenŋe tuhunenekmap. Yawu otŋingimu Kiristohât den pat âlepŋe kâsikum yŋŋimunŋe nângâŋetâ bulâŋe otmu Kiristohâlen biwiyeŋaŋe kepeiwi. Yâkâlen biwiyeŋaŋe kepeiŋetâ Anitâŋe tosayeŋe pilâyŋgim manman kârikŋahât pat kuyŋgimu tap. Otmu emelâk Anitâhât poropetelipŋaŋe yakât topŋe nângâne sâm otbi yakât dopŋeâk aŋelolipŋaŋe gurâ nângâne sâm otmai.

Anitâhât tem lâuwangim kilik milik mannom.

¹³Manman kârikŋahât pat kuyŋgiop yakât bulâŋe yamâ Yesu Kiristone âwurem ge meyekbuawân Anitâŋe yŋŋimu menomai. Ya yŋŋimu menomaihât nângâm biwiyeŋaŋe mem biwi golâek manmâ galemahom mannomai. ¹⁴Emelâk Anitâ yet Kiristo yetgât topyetŋahât pâpŋgum yeŋe eŋgatyeneâk otmâ yu ya ekŋâlem orotmeme bâleŋe otminiwi ya ki witŋum otmâ mannomai. Orotmeme bâleŋe ya pilâm Awoŋnenŋe Anitâ, Koko Salek Amboŋe tem lâuwangim mannomai. ¹⁵Tem lâuwangim manman bâleŋambâ keterakmâ kilik milik manmâ yâhânomai. ¹⁶Den yan yuŋe emelâk Anitâŋe Mose den ekumu kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Nâ Koko Salek Amboŋe. Yakât otmâ yeŋe manman bâleŋambâ keterakmâ manŋetgât nângâman.” Yawu sâop.

¹⁷Anitâŋe tânyongoâkgât “Awoŋnenŋe” sâm ulitŋumai. Yawu gârâmâ Anitâ biwinenŋe ekmapŋe lok âlâhât nângâmu yahatmu âlâhât nângâmu gemu yawu ki otmap. Yâkŋe otmain memain yakât matŋe âlâku ikŋiâk ikŋiâk dopnenŋanâk kâpekningimu ârândânŋ otmap. Yakât otmâ sâp patoen Kiristone âwurem ge menenekmu kapinenŋe himbimân tap yan yâhâmunŋe Anitâŋe matŋe dopnenŋanâk kâpekningiwuap. Yakât nângâm yeŋe ewe katmâ mannomai. ¹⁸Emelâk tâmbâlipyeŋaŋe orotmeme bâleŋe ya imbiâk mambiâk otmâ manminiwi. Otmu yeŋe gurâ manman ya torokatmâ yawuâk manmâ gawi. Nen lohimbî kerekŋe otmunŋe bâlemu tosa orop manmain. Yawu gârâmâ Anitâŋe tosa yakât matŋe kâpekningiop yan hâŋgât wahap âlâlâ, goli me siliwa tuhu tuhuŋe, me tewetsenŋe, yawu yakât ki nângâop. ¹⁹⁻²⁰Emelâk embânân hân himbim ki kândikyotgowân ikŋe nanŋe ombe bisinŋe, Yesu Kiristo, hâŋgâŋgumu ge nengât tosa hât matŋe meningiwuapgât nângâm sâpŋe kalop. Sâp kalop ya Anitâŋe ekmu ârândânŋ otmu sâp bâinŋe yuâmâ Kiristo hâŋgâŋgumu giop. Hâŋgâŋgumu ge koko salehâk manmâ nengât tosa hât otmâ kawenenŋan kinmu howanân kuŋetâ muop. ²¹Yawu gârâmâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatmu himbimân âwurem yâhâmu orowâk tawot. Yawu otmu yeŋe yâkâlen

biwiyenaje kepeinetâ manman bâlenjahât panjonâmbâ holaŋyekmu yapâ gâtŋaje âwâŋe Anitâ yâkâlen gurâ yawuâk biwiyenaje kepeim manmai. Otmu Anitâŋe Kiristo mumuŋambâ mem yahalop yawuâk yen gurâ mumuŋambâ mem yahatyekmu orowâk manmâ yâhâmbisâin. Yakât nâŋgâm biwiyenaje mem mansai. Yakât otmâ biwiyenaje galemahom târârâhâk mannomai.

²²Yeŋe orotmeme bâleŋe bet pilâm Kiristohât den bulâŋe lâum manmâ gaŋetâ yapâ biwiyenaje kelihakmu manmai. Yawu manmâ bukulipyenaje orop biwiyenaje kepeiakmâ konohâk otmâp. Yawuhât otmâ buku konok orangim tânahom mannomai. ²³⁻²⁵Nen lohimbi kerekŋe meŋlipnenŋe yeŋgât tepyenambâ tetewin. Yakât otmâ munomgât pat mansain. Emelâk Anitâŋe poropete âlâ den ekumu kulemuop ya den yan yuŋe miap. Den yamâ yuwu tap.

“Hahop suriŋe pilâm kuririŋ sâŋ kinmu ekmunŋe âilonŋo lonŋo otmâp.

Yâhâ sâp ki kâlep otmuâk pek sâŋ hânân ge tâtuk sâmap. Yakât dopŋeâk lohimbiŋe âi meŋetâ bulâŋe tetemu bukulipyenaje ekmâ nâŋgâyiŋiŋetâ yahatmap. Yawu gârâmâ muŋetâ kut patyenje biatmu ya yeŋgât den pat ya lohimbi nelâm yongowuap. Yâhâ Anitâŋe lohimbi nengât tihitnenŋe otmâ yâhâwuap yakât den pat ya ki biatbuap. Yamâ tat tat kârikŋe tatmâ yâhâwuap. Den yawu tap.”

Anitâhât den ya nâŋgâmunŋe biwinenŋan hâumu topnenŋe mem tetemap. Yakât otmâ den ya ekyongomunŋe nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu Kiristohâlen biwiyenaje kepeim manmâ gai. Yapâ Anitâŋe manman âiŋe yiŋgimu mem mansai. Yakât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Mâmâ âwâlipyenaje mem ga katyekmâ galempongomai. Yawu gârâmâ hâmbâi âwâ mâmalipyenaje mum pilâyeknomai.

Yâhâ Anitâŋe meyekmâ nine nanne baratne sâŋ manman kârikŋahât pat kuyiŋgiopŋe mum pilâyekbuapgât dop âlâ ki tap. Yâkŋeâmâ meyekmu orowâk manmâ yâhâmbisâi.

2 ¹Yakât otmâ orotmeme bâleŋe kerehâk bet pilânomai. Yawu otmâ bukulipyenaje yeŋgât ki nâŋgâm bâleyiŋgim den belângen sânomai. Me biwiyenaje ki kurihiakmâ den perâkŋe kâityongonomai. ²Yawu manmâ yâhânomai yan manman kârikŋahât bulâŋe menomai. Yakât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Imbilipnenŋenaje naom mem ga katyekmâ nam yiŋiŋetâ nem yanâmâ ŋâtâtâk sâŋ yahatmai. ³Yakât dopŋeâk yeŋe Kutdâhât den pat âlepŋe ya nâŋgâm biwiyenaje katmâ manŋetâ nâŋgân nâŋgânyenaje keterakiŋgimu manmâ yâhânomai. Yawu otŋetâ Anitâŋe meyekmâ manman kârikŋan katyekmu mannomai.

Kiristohâlen biwinenŋenaje kepeim hoŋ bawangim mannom.

⁴⁻⁷Nenŋe Kiristohâlen biwinenŋenaje kepeim hoŋ bawangim mannom yakât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Emelâk Anitâŋe poropete âlâ den ekumu kulemuop ya yuwu tap.

“Nâje kât âlâ ekmune âlepŋe otmu mem Yerusalem kapi Sion pumŋan tap yan katmune tatmap. Lohimbi âlâ me âlâŋe ya ekmâ yâkâlen biwiyenŋe kepeim mannomai ya yengâlen bulâŋe tetemu biwiyenŋe dopŋan otbuap.” Den yawu tap.

Yeŋe yâkâlen biwiyenŋe kepeim manŋetâ Anitâŋe nâŋgâyŋgimap. Yawu gârâmâ lohimbi nombotŋe yâkât nâŋgâŋetâ gemu hâkâŋ otmai. Yawu otmâ mansai ya yengât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Emelâk Anitâhât den âlâ kulemgowi ya yuwu tap.

“Emet tuhuwiân nep lokŋe nak âlâ ekmâ bâleŋe sâm mem ketetbi. Mem ketetbi ya Anitâŋe lâum kânâŋgâmu kuhupin kârikŋe oap.” Den yawu tap.

Nak ekmâ bâleŋe sâm mem ketetbi ya Anitâŋe ekmu ârândâŋ otmu lâum kânâŋgâmu kuhupin kârikŋe oap yamâ Kutdânenŋe Yesu Kiristo. Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatmu tap. Otmu yeŋe manman bâleŋambâ keterakmâ Kiristohâlen biwiyenŋe tiŋâk kepeim Anitâhât lohimbi otmâ biwiyenŋe kepeiakmâ konohâk otmu manŋetâ yen orowâk tatmap. Otmu Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mem hewewenŋe tuhuyekmu Anitâ mepaem hoŋ bawaŋgim mannomai. Yawu otmâ manŋetâ Kutdânenŋe Yesu Kiristoŋe yengât sâm Anitâ ulitgumu nâŋgâmu ârândâŋ otbuap.⁸ Otmu Anitâŋe den âlâ poropete ya ekumu kulemguop ya yuwu tap.

“Kât âlâ katmune tatmap yan kapi ambolipŋe yengât kâiyenŋan teŋ sâwuap. Kâiyenŋan teŋ sâm yongomu ki ekmâ nâŋgâm inâk arinomai.” Den yawu tap.

Kâiyenŋan teŋ sâm yongomu inâk arinomai yakât dopŋeâk lohimbi nombotŋe Kiristohât den pat âlepŋe nâŋgâŋetâ helekŋe otmu pilâm yaŋak hiliwahonomai. Yawu gârâmâ lohimbiŋe Kiristohât den pilâmai yaŋe hiliwahonomai yakât Anitâŋe emelâk sâm kalop.

⁹⁻¹⁰ Otmu yeŋe gurâ yawuâk omoŋ bâleŋan manmâ Anitâ ki nâŋgâwâŋgiminiwi. Yawu manminiwi yan Anitâŋe yengât nâŋgâmu giop. Otmu yeŋe hiliwahonomaihât pat manbi. Yawu manbi yamâ ikŋahâk nâŋgâyŋgim ikŋe laŋinŋe biwiyenŋan pilâmu haŋ sâyŋgiop. Haŋ sâyŋgimu omoŋgât manman bâleŋambâ keterakmâ Kiristohâlen biwiyenŋe katŋetâ nine nanne baratne sâm meyeŋop. Meyekmâ ikŋe pat kuyŋgimu yâkât komot bulâŋe otmâ mansai. Yawu manmâ mepaem hoŋ bawaŋgimai. Otmu yâkŋe yu ya otyŋgimu ekŋetâ ewe membe otmap yakât den pat yeŋe lohimbi ekyongonŋetâ nâŋgâm mepaenomaihât meyeŋop.

Hânân yu kandi mansain.

¹¹ Bukulipne yuwu sâmune nâŋgâŋet. Yeŋe himbimân manman kârikŋan mannomaihât pat Anitâŋe pat kuyŋgiop. Yakât otmâ yenâmâ hânân yu kandi mansai. Yawu gârâmâ orotmeme bâleŋeŋe biwiyenŋe

mem bâleyingimu manman bâlenahât panjonân kionmaiâhât biwiyenje galemahom senje âlâlâ ki ekjâlenomai. ¹²Yawu otmâ pâku lohimbiye hakyenjan sâmâi ya yengât senyenjan uwawapne bia mannomai. Uwawapne bia manjetâ Anitâne yâk yengât biwiyenjan kionmu yâkne yengât manmanyenje ya ekjetâ biwiyenjan hâumu Kutdâhâlen biwiyenjan kepeim Anitâ herone otbângim mepaenomai.

Gawamangât girem den lâum mannom.

¹³Otmu lohimbiye Kutdânenjahât nângâjetâ yahalâkgât yeje lohotjan manmâ gawamangât lok kunje tem lâuwangim mannomai. ¹⁴Otmu yâkne galemlipeye katyekmu yâkât sâtgât otmâ lohimbi galempongom mansai. Yawu manmâ lohimbiye otjetâ bâlemap ya sâm hâreyingim matje yinginetâ memai. Yâhâ lohimbiye orotmeme âlepneâk otmâi ya yengât nângâm herone otyingimai. Yakât otmâ yeje galemlipeye yengât amutgen târârâhâk mannomai. ¹⁵Târârâhâk manjetâ yanâmâ lohimbi Anitâhât den nângâm hilipgumaine sâm ge katyekne sâm otjetâ umatje otmu pilânomai. ¹⁶Yengât kunyeje yamâ Anitâ konohâk. Yawu gârâmâ Anitâhât denâk lâunom sâm gawamangât girem den ki loŋgâenomai. Yawu nângâm gawamangât girem den loŋgâem tosa menomai yamâ Anitâhâlen tosa ya ki kârâm pilânomai. Yawu manmâ Anitâhât tem lâum gawamangât lok kunjahât amutgen mannomai. ¹⁷Yawu manmâ lohimbi kerek yengât nângâjetâ yahatbuap. Otmu Anitâ ewewangim Kiristohât lohimbi buku otyingim manmâ yâhânomai.

Lohimbiye hâhiwin ninginomai yan matje ki kâpekyinginom.

¹⁸Lok nombotjanje lok kutdâ hoŋ bayingim manmai yengât yuwu sâmune nângâjet. Lok Kutdâlipyeje nombotjanje yen nombotje lohotjan otyinginetâ âilongo manmai. Yâhâ lok kutdâlipyeje nombotje âlâneâmâ yen nombotje hâhiwin yinginetâ umatje kakjan manmai. Yâhâ yejeâmâ lok kutdâlipyeje kerek yengât lau lâuyingim huruŋ huruŋ manmâ hoŋ bayingimomai. ¹⁹⁻²⁰Otmu lok kutdâlipyejanje imbiâk hâhiwin yinginomai. Yawu otyinginetâ yeje hâhiwin kakjan Anitâhât den lâum ewe katyekmâ hoŋ bayingim mannomai. Yawu otjetâ yanâmâ Anitâne yengât nângâmu ârândân otbuap. Yâhâ yeje otmâ hilipgunjetâ yakât matje hâhiwin yinginetâ umatje kakjan mannomai. Umatje yawu yinginomai yakât Anitâne nângâmu ârândân otbuap. ²¹Yâhâ lok kutdâlipyejanje imbiâk hâhiwin yinginomai yan yeje orotmeme âlepneâk otmâ matje ki kâpekyinginomai. Yawu mannomaihât nângâm Anitâne meyehop. Emelâk yakât dopneâk Yura papatolipnenjanje Kiristo mem bâlene âlâlâ mângâenjetâ sâtgum muop. Yâkne yawu olop yakât dopneâk yeje gurâ yawuâk otjetâ yan Anitâne nângâyingimu ârândân

otbuap. ²²Otmu Kiristone ki otmâ hilipguop. Me den perâkne âlâ ki sâop. ²³Otmu Yura papatolipnenna hâim hilit balit tuhuwi yakât matne ki kâpekyingio. Otmu mem âlâlâ tuhuwi yan otbaŋgiwi yakât matne menomai ki sâop. Otmu howanân kuŋetâ muop yan Anitâne biwinnenne ekmâ matne dopnenna ningimu ârândâŋ otmap yakât nâŋgâm umut biwiŋe yâkâlen karahop. ²⁴Yeŋe orotmeme bâleŋe bunewâk pilâm Anitâhât tem lâum orotmeme âlepneâk otnomaihât Kiristo ikŋahâk yengât toshât otmâ kaweyenan kinmu howanân kuŋetâ muop. Muop yapâ gâtneŋe Anitâne tosayeŋe pilâm meyeŋop. ²⁵Emelâk ki meyeŋop yan girawu manbi yakât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Lama yengât galemyeŋe bia yakât otmâ ihilâk mahilâk manmai. Yakât dopneâk yeŋe amboyeŋe biahât otmâ ihilâk mahilâk otmâ manminiwi. Yâhâ sâp yuâmâ Kiristone umut biwiyene galemgum tihityene otmap yâkâlen biwiyeneŋe kepeim lohotŋan manmai.

Imbilipyeŋe yengât sâop.

3 ¹⁻²Otmu imbilipyeŋe yengât sâmune nâŋgâŋet. Lok kutdâ yengât hoŋ bawalipyeŋeŋe lau lâuyingimai yakât dopneâk imbilipyeŋeŋe loklipyeŋe ewe katyekmâ lau lâuyinginomai. Yawu otmâ Kiristohât den lâum lohotŋan mannomai yanâmâ loklipyeŋe Kiristohât den nâŋgâŋetâ gemu bet pilâmaiŋe manmanyene ekmâ yâkâlen biwiyeneŋe kepeinomai. Yâhâ yâkâlen biwiyene katŋet sâm yeŋe loklipyeŋe ki kendâyinginomai. ³Me loklipyeŋeŋe yekmâ Kiristohât herone otbaŋŋetgât somotyene mendeŋnomai yan senne âlâlâ sekne âlepne orop ki menduhum mendeŋnomai. Me sâŋgum me hâk katipne âilonŋo loŋgo ki haŋgalakmâ senne âlâlâ sekne âlep âlep yaŋe meŋâleaknomai. ⁴⁻⁶Emelâk Yura tâmbâlipnenna yengât imbilipyeŋeŋe Anitâhâlen biwiyeneŋe hikum tem lâuwaŋgim loklipyeŋe ewe katyekmâ amutyenan manbi. Yawu manŋetâ loklipyeŋeŋe manmanyene ekmâ Anitâ herone otbaŋgim mepaewi. Awaraham imbiŋe, kutne Sara, yâkne lokŋahât lau lâuwaŋgim yâkât amutgen manop. Otmu Anitâne yen meyekmâ Awarahamgât pat kuwaŋgiop ya yawuâk kuyingioŋgât otmâ yenâmâ yâk yetgât sen manmai. Yakât otmâ imbilipyeŋeŋe Saraŋe olop yawuâk otmâ loklipyeŋe ewe katyekmâ amutyenan mannomai. Yawu manmâ Kiristohâlen biwiyeneŋe kepeim mansai yakât topne loklipyeŋeŋe ekŋetâ âlepne otbuap. Yeŋe yawu manmâ loklipyeŋe lohotŋan otyingim manmâ yâhânomaihât Anitâne nâŋgâmap.

Loklipyeŋe yengât sâop.

⁷Otmu loklipyeŋe yengât yawu sâmune nâŋgâŋet. Imbilipyeŋeŋe yengât wâtyenan manŋetâ tihityene otmâ mansai. Yakât Anitâne yengât nâŋgâm manman kârikŋahât pat kuyingioŋ yawuâk imbilipyeŋe yengât

kuyingiop. Yawuhât otmâ Anitâhât den lâum imbilipyenye ewe katyekmâ lohotjan otyinginomai. Yawu ki otyinginomai otmuâmâ yu me yakât Anitâ ulitgunjetâ ki nângâyingiwuap.

Yuwu otmâ âilongo mannom.

⁸Yen kerekne manman âilongoân manjetgât yuwu sâmunne nângânet. Biwi nângân nângânyenaye kepeiakmâ konohâk otmu mannomai. Yawu manmâ yenahâlâk ki nângânetâ yahatbuap. Bukulipyenye yengât nângânetâ yahatmu yâk orop tânahom mannomai. ⁹Yâhâ lohimbi nombotjaneye nângâm bâleyingim den bâleje hâiyeknomai, me nombotjaneye mem ge katyeknomai. Yanâmâ yeje yakât matje kâpekyingine sâm ki nângânomai. Yawu otmâ mem sânduk tuhuyekmâ buku otyinginetgât Anitâje meyekmu yâkâlen biwiyenaye kepeim manmâ gai. Yawu mannomai yanâmâ Anitâje meyekmâ manman sânduhân katyekmâ tihityenye otmâ yâhâwuap. ¹⁰Manman yawu yakât emelâk lok âlâne den kulemguop ya yuwu tap.

“Lohimbi âlâ me âlâne herone kakjan manne sâmâmâ yuwu otmâ mannomai. Den belângen ki sahanginomai. Me den golâ ki gahaenomai. Me den bâleje ki hâiaknomai. Me ki den perâkne kâirahonomai. ¹¹Orotmeme bâleje yawuya bet pilâm biwiyenye Anitâhâlen katmâ yâkât tem lâum buku orangim mannomai.

¹²Yawu mannomai yanâmâ Anitâ mepaem yu me yakât ulitgunomai yanâmâ nângâyingim tihityenye otbuap. Yawu gârâmâ lohimbi nombotjaneye orotmemeyenye bâleje ya witgum otmâ mannomai yamâ pilâyekbuap.” Den kulemguop ya yuwu tap.

¹³Bukulipne, yeje orotmeme âilongoâk otnehâlâk nângâm mannomai yanâmâ lok âlâ me âlâne ki mem ge katyeknomai. ¹⁴Yawu gârâmâ yeje orotmeme âilongo otmâ manjetâ lok bâlejaneye mem âlâlâ tuhuyeknomai yanâmâ Anitâje meyekbuap. Yakât nângâm lok bâleje yengât ki kingityenahât otnomai, otmu umatje âlâlâ kakyenjan yâhâmap sâm yakât ki gorâyingiwuap. ¹⁵Yawu nângâm Kutdâneneye Kiristohâlen biwiyenaye tiñâk kepeim ewe katmâ tem lâuwangim manmâ yâhânomai. Otmu âwurem ge meyekbuap yakât nângâm biwiyenaye mem mannomai. Yakât topje lohimbi nombotjaneye nângânehât âiyongonetâ yakât ki hâum pâpgum kopa otnomai. ¹⁶Den matje ekyongonomai yan Anitâje nenekmu ârândâj olâk sâm ewe katmâ lohotjan ekyongonomai. Kiristo orop biwiyenaye kepeiakmâ konohâk otmu yâkât wâtjan kinmâ târârâhâk manmai. Yawu manjetâ lohimbi belângen manmaiye sâm bâleyingimai. Yâhâ hâmbâi âlâkuâk sâm bâleyingim pâpgum pilânetâ lohimbi nombotjeâmâ ya yengât nângâyinginetâ kakne otbuapgât yeje biwiyenye galemahom mannomai. Yawu manmunje Anitâje nenekmu ârândâj oap nângâm biwiyenjan ki hâuyekbuap. ¹⁷Yâhâ

Anitâŋe lohimbi belângen manmai ya yengât mâtâp ki manguyingimu yengât manmanyenye âlepne ya ekmâ sâmbâleyingim hâhiwin kakŋan katyekŋetâ yanâmâ yâkŋe tihityenye otbuap. Yâhâ yengâhâk otmâ hilipgunetâ yakât matŋe yinginetâ umatŋe kakŋan mannomai yakât Anitâŋe nângâmu ârandân otbuap.

¹⁸Otmu yenye târârâhâk manŋetâ hâhiwin yinginetâ biwiyenye ki orotok sâwuapgât nângâm nâŋe Kiristonje olowân hâum sâmune nângâŋet. Nen lohimbi kerekŋe otmunŋe bâlemu tosa orop manmain. Yâhâ Kiristonjeâmâ ki otmu bâleop. Anitâŋe nen kaok nângâningiâkgât Kiristo ikŋak tosanenŋahât otmâ kawenenŋan kinmu kuŋetâ muop. Yakât Anitâŋe nângâmu ârandân otmu umutŋe miop. ¹⁹⁻²⁰Kândikum emelâk lohimbiŋe orotmeme bâleŋe otmâ manminiwi yan tâmbânenŋe âlâ, kutŋe Noa, yâkŋe Anitâŋe matŋe yingimu hiliwahomaihât girem den ekyongop. Ekyongomu nângâŋetâ bulâŋe otmu orotmeme bâleŋe pilâŋetgât Anitâŋe mambotyingiop. Mambotyingiop yan girem den ya nângâŋetâ helekŋe otmu orotmeme bâleŋe tâtâem otmâ yâhâwi. Yawu otŋetâ imbiŋe naomlipŋe otmu iranlipŋe meyekmu orowâk waŋga kâlehen yâhâwi. Waŋga kâlehen yâhâ tatŋetâ tongelâk pato gem niŋ niŋ sâmbâgam yâhâ lohimbi Anitâhât hâkâŋ otmâ belângen manbi ya aksisihâk haranyongomu muwi. Sâp patoen lohimbi yanŋe hiliwahonomaihât pat Anitâŋe kuyingiop. Yakât otmâ umutyenye hâruyekmu peke kâlehen kinmai. Ya yengâlen Kiristohât umutŋaŋe ari ikŋe den pat ekyongomu nângâwi.

Otmu lohimbi nombolân kalimbu waŋga kâlehen yâhâ tatŋetâ hâmeyeŋe kinop ya yengât yuwu sâmune nângâŋet. Tongelâk gem to niŋ niŋ sâmbâwaŋga ya kundutmu yahatmu waŋga kâlehen lohimbi tatbi ya hâmeyeŋe kinop. ²¹Yakât dopŋeâk mem toen katyekŋetâ manman kârikŋahât pat otmâ mansai. Toen mem katyekŋetâ manman kârikŋahât pat otmâ mansai yamâ to piriakŋetâ hâkyenye salek otmap yawu bia. Yenŋe orotmeme bâleŋe bet pilâm Kiristohâlen biwiyenŋe kepeinetâ Anitâŋe biwiyenye ekmâ ârandân otmu yâkât pat mansai. ²²Otmu Anitâŋe Yesu Kiristo mumuŋambâ mem yahalop yen gurâ yawuâk mem yahatyekmu Kiristo orop himbimân manbisâihât pat kuyingimu mansai. Kiristonje Anitâ orop tatmutâ aŋelo himbimân tatmai otmu âi weke, emet amboŋe, senduk banearâ, susun me sâtŋe metŋe topŋe topŋe hânân yu tai kerek yengât kunyenye pato tatmap.

Anitâhâlen biwinenŋaŋe kepeim kârihem mannom.

4 ¹Kiristo mem âlâlâ tuhuŋetâ muop yan Anitâŋe menekbuap nângâm yâkâlen biwiŋaŋe tiŋâk kepeim sâtgum muop. Otmu yakât dopŋeâk lohimbi belângen manmainŋe yen mem âlâlâ tuhuyekŋetâ mansai. Yawu otyinginetâ Anitâŋe menekbuap nângâm yâkâlen biwiŋaŋe kepeim

kârihem mannomai. Kârihem manjetâ umatje ya pesuk sâyîngiwuap yakât kakñan biwiyenje yâkâlenâk kinbuap. Yawu otmâ manjetâ Manman Bâleñahât Amboñaje mem ge katyekbe sâam hâum pâpgum pilâwuap. ²Yakât nânğâm sâp yupâek lohimbi belângen manmai ya yengât nânğân nânğân bâleñe ki watnomai. Girawu manjetâ Anitâñe yekmu ârândân otbuapgât nânğâm yâkât den tem lâuwangim mannomai. ³Pâku lohimbiñe yeñe eñgatyeñeâk watmâ orotmeme bâleñe otmâ manmai yakât dopñeâk yeñe manminiwi yamâ yuwu. Ekñâlêangim tepyeñe uk sâmu otmâ hilipguminiwi. Otmu to kârikje nem biwi hâlim otmâ ki orotje otminiwi. Otmu Porom Lâpio hâwim kânânğâñetâ kinmu ulitgum kâwâ konda otmâ manminiwi. Emelâk orotmeme yawu otmâ manminiwi ya pilâwi. ⁴Yawu gârâmâ sâp yuâmâ pâku lohimbiñe “yen orowâk to kârikje nem heronje otne,” sâñetâ ki nânğâyîngimai. Yawu otmai ya ekñetâ sâtje otmu meme sâsâ tuhuyekmai. Yawu otyînginjetâ kârihem kinmai yan sâam bâleyîngim senyeñan gemai. ⁵Otmu sâp patoen Anitâñe lohimbi kerek, emelâk muwi, me sâp yiwerenje mansain, me hâmbâi tetem mannomai kerek nengât biwinnenje ekmâ sâam hâreningiwuap. Sâp yan lohimbi belângen manmaiñe yawu otyîngimai yakât den âiân katyekmâ matje umatje yîngimu menomai. ⁶Emelâk embânâmbâek lohimbi kerekje otñetâ bâlemu yañak mum gara gara otbi. Yawu gârâmâ Anitâñe tatmâ yâhâwuap yakât dopñeâk umutyenje tatmâ yâhâwuapgât Kiristonje ya yengâlen ari ikñe den pat ya ekyongomu nânğâwi.

⁷Manmannenñe pesuk sâmu Anitâñe biwinnenje ekmâ matje kâpekningiwuapgât sâp utâpguap. Yakât otmâ biwiyenje galemahom heñgengum yu ya teteyîngiwuap ya ekmâ ki pârâk pilânomai. Yawu otmâ Anitâ ulitgum manmâ yâhânomai. ⁸Otmu bukulpnenñe orop biwinnenñaje kepeiakmâ konohâk otmu nanğangimain yan otñetâ bâlemap yakât tosa hewewenâk pilâyîngimain. Yakât otmâ yeñe bukulpnyeñe orop biwiyenñaje kepeiakmâ konohâk otmu mannomai. ⁹Otmu lomba takañetâ emetyeñan dâim yâhâ katyekñetâ tatñetâ sot um yînginomai. Yawu otnomai yakât kakñan ki sâam guhuñnomai. ¹⁰Otmu Wâtğât mâmânğahât Heakñe biwiyenñan kionmâ mâmânje otyîngimu bulâñe ikñiâk ikñiâk teteyîngimap. Bulâñe teteyîngimap yakât dopñanâk âi mem tânahom mannomai. ¹¹Lok âlâ me âlâñe Anitâhât den lohimbi kâsikum yînginomai yan den ya tâñ tâñâk kâsikum yînginomai. Otmu lohimbi âlâ me âlâñe Kiristohât komot tânyongonomai yan Anitâhât wâtñan kinmâ tânyongonomai. Yawu otyîngim mannomai yan Wâtğât Amboñe Anitâñe Yesu Kiristo hânğangumu ge manman âiñe mem teteyîngiop yakât nânğâm lohimbiñe Ambonenñe Anitâ sâam heronje otbangim mepaem yâhâmbisâi. Ya bonñanâk.

Umatje âlâlâ teteningimap yan topnenñe tetemu ekmain.

¹²Bukulpne, yuwu sâmune nânğâñet. Sâp yiwerenje yu umatje âlâlâ kakyenñan yâhâmu hâhiwin nânğâm mansai yakât nânğâñetâ ki sâtje

otbuap. Umatŋe yawuya lohimbi ârândân teteyiŋgimu biwiyenŋe âlâhâlen kepeinetâ tatmap yakât topŋe tetemu ekmai. ¹³⁻¹⁴Emelâk Kiristoŋe orotmeme âlepŋeâk otminiop yamâ Yura papatolipnenŋaŋe mem âlâlâ tuhuŋetâ hâhiwin nâŋgâop. Otmu yeŋe yâkâlen biwiyenŋe kepeim orotmeme âlepŋeâk otmai yakât lohimbi belângen manmaiŋe nâŋgâŋetâ gemu sâmbâleyiŋgim mem âlâlâ tuhuyekmai. Mem âlâlâ tuhuyekmai yan Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe yeŋgât biwiyenŋan ge mem hewewenŋ tuhuyekmap. Mem hewewenŋ tuhuyekmu Kiristoŋe âwurem ge meyekmu manman kârikŋan manmâ heronŋe nâŋgâmbisâihât biwiyenŋe huruŋ sâmu heronŋe nâŋgâmai. ¹⁵Yeŋe lohimbi âlâ me âlâ ki yongoŋetâ munomai. Me kombo ki tuhuyiŋginomai. Me ki otmâ hilipgunomai. Me bukulipyenŋe yeŋgât manmanyenŋe ya ki mem bâleyiŋginomai. Yâhâ orotmeme bâlenŋe sâmbâ aran yuwuya âlâ otŋetâ lohimbiŋe matŋe yiŋgiŋetâ hâhiwin nâŋgânomai yakât Anitâŋe nâŋgâmu ârândân otbuap. ¹⁶Yâhâ yeŋe Kiristohâlen biwiyenŋe kepeim orotmeme âlepŋe otnomai yan lohimbi belângen manmaiŋe yekŋetâ bâlemu mem âlâlâ tuhuyeknomai. Yawu otyiŋgiŋetâmâ Kiristohât pat mansai yakât nâŋgâm Anitâ mepaem topŋe ki kurihinomai.

¹⁷Anitâŋe lohimbi kerek kuwiknenekbe sâmbâ oap. Yakât otmâ topŋe katmâ ikŋe lohimbi nengât biwinenŋe ekmâ umatŋe kaknenŋan katmu nâŋgâmain yan kuwiknenekmap. Kuwiknenekmap yamâ hâhiwin getek nâŋgâmain. Yawu gârâmâ lohimbiŋe Kiristohât den pat nâŋgâŋetâ gemu bet pilâm belângen manmai yâhâmâ matŋe umatŋe ondop âlâ kândâkdâ yiŋgimu menomai. ¹⁸Den yan yuŋe emelâk lok âlâŋe den kulempuop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lohimbiŋe Anitâhât den lâum manmai ya kuwikyekmâ ya yeŋgât kakyenŋan umatŋe katmu hâhiwin nâŋgâmai. Yawu otyiŋgim yakât kakŋan meyekmâ manman sânduhân katyekmu mannomai. Yâhâ lohimbiŋe Anitâhât den nâŋgâŋetâ gemu bet pilâm orotmeme bâlenŋe tâtâem otmai yâhâmâ hâmbâi yakât matŋe amokŋan yiŋgimu menomai.” Den yawu tap.

¹⁹Yakât yuwu sâmbâ nâŋgâŋet. Anitâŋe lohimbi belângen manmai ya yeŋgât mâtâp ki maŋguyiŋgimu yaŋak yeŋgât manmanyenŋe ekmâ hâhiwin yiŋgimai. Yawu otyiŋgiŋetâ Anitâ Tihit tihit Amboŋahâlen biwiyenŋe kepeim orotmeme âlepŋeâk otmâ mannomai. Yawu otŋetâ tihityenŋe otmâ emelâk pat kuyiŋgiop yakât bulâŋe yiŋgimu menomai.

Galem yeŋgât sâop.

5 ¹Kiristoŋe ikŋe komot yeŋgât galemyenŋe man sâmbâ âi nihimu mem mansan. Galemyenŋe mansan yakât nâŋgâm lok nombotŋe gurâ yâkât komot yeŋgât galemlipyenŋe mansai ya yeŋgât yuwu sâmbâ nâŋgâŋet. Kiristo orop manbin yapâek nâŋe hoŋ bawangim gaman.

Otmu Yura papatolipnenņaje mem âlâlâ tuhuņetâ hâhiwin nâņgâm sât gum muop yakât topņe lohimbi ekyongom gaman. Yakât otmâ Kiristoņe âwurem ge ikņe lohimbi menenekmâ manman kârikņan katnenekmu mannom yan nâņe yâkât sât gât otmâ aposolo nombotņe orop lohimbi galem yongonom. Yakât nâņgâm girem den yuwu sâmun e nâņgâņet. ²⁻³Yen Anitâhât lohimbi yeņgât galemlipeņe manņet sâ m âi yingwi. Âi ya tiņâk mem Anitâhât tem lâum lohimbi hoņ bayiņgim heņgeņgum mannomai. Târârâhâk manmâ hoņ bayiņgiņetâ yekmâ girawu manņetâ Anitâņe yekmu ârândâņ otbuap yakât topņe tetemu ekmâ heņgeņgunomai. Yeņe yawu otmâ galem yongom hâmeņahâlâk ki nâņgânomai. Me âi ya hâkâņ kakņan ki tuhunomai. Me yeņahât ki nâņgâņetâ yahatmu lohimbi umatņe kakyenjan katnomai. ⁴Yawu otyiņgim mannomai yanâmâ. Kunneņe pato Yesu Kiristoņe âwurem ge yeņgât nâņgâmu yahatmu yakât hâmeņeâmâ manman kârikņan katyekmu manmâ yâhâmbisâi.

Lohimbi inņe yeņgât sâop.

⁵Yâhâ lohimbi inņe mansaiņeâmâ galemlipeņe yeņgât nâņgâyiņgiņetâ yahatmu amutyenjan mannomai. Yen kerekņe yeņahât nâņgâņetâ gemu huruņ huruņ manmâ buku oraņgim hoņ bahaņginomai. Den yan yuņe emelâk lok âlâņe Anitâhât den âlâ kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lohimbi âlâ me âlâņe yeņahât nâņgâņetâ yahatmap yamâ Anitâņe nâņgâyiņgimu gemu mem ge katyekmap. Yâhâ lohimbi âlâ me âlâņe yeņahât nâņgâņetâ gemu huruņ huruņ manmai yamâ mem hewewen tuhuyekmâ tihityeņe otmap.” Den yawu tap.

⁶Yakât otmâ yuwu sâmun e nâņgâņet. Sâp yiweren e yuâmâ yeņe umatņe kakņan mansai. Yâhâ hâmbâi Anitâņe ikņahâk nâņgâmu ârândâņ otbuap yan manman sânduhân katyekmu mannomai. Yakât nâņgâm Anitâ Wât gât Amboņe yâkât amutgen karakmâ tem lâuwangim mannomai. ⁷Yâkņe tihityeņe otmap gârâmâ yeņe yâkât wâtņan kinmâ umatņe âlâlâ kakyenjan yâhâwuap yakât nâņgâm ki gorâyiņgiwuap.

⁸Kasanenņe Satanne mem bâlenenekmu hiliwahonomgâlâk nâņgâmap. Yakât topņe nâņgâņetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmun e nâņgâņet. Puaiņe bau membe sâ m to ginņan sip galem tuhum tatmap. Yawu otmu bau to ginņambâ tomot tuhumu in yawu urutmâ lâum toen kioņmap. Toen kioņmu harangumu mumu yanâmâ nem kereņgetmap. Yakât dopņeâk nenņe manman bâleņahât paņgoņân kioņmâ hiliwahonehât Satanne paņgoņ katmap. Yakât otmâ yeņe hiliwahomai hât nâņgâm biwi golâek manmâ galemahom mannomai. ⁹Kiristohât lohimbi hânjan kulemņan manmâ arai ya yeņgât kakyenjan umatņe âlâlâ yâhâmu hâhiwin nâņgâm mansai. Yawu manmâ Kiristohâlen biwiyeņe tiņâk

kepeim mansai. Yâhâ yeŋe umatŋe âlâlâ kakyeŋan yâhâmu hâhiwin nâŋgâm mansai. Yakât otmâ ya yeŋgât nâŋgâm yeŋe Kiristohâlen biwiyeŋeŋe tiŋâk kepeim wâtŋan kinŋetâ Satanŋe mem ge katyekbe sâh hâum pâpgum pilâwuap. ¹⁰Sâp ki kâlep otmuâk umatŋe yu pesuk sâmu Anitâ Biwi Sânduk otmu Tihit tihit Amboŋeŋe manman sânduhân katyekmu mannomai. Yawu otmu yâkât wâtŋan kinmâ biwiyeŋe galemahom heŋgeŋgum mannomai. Otmu Kiristo orop biwiyeŋeŋe kepeiakmâ konohâk otmu manŋetâ Anitâŋe meyekmâ manman kârikŋahât pat kuyiŋgiop yakât bulâŋe yiŋgimu menomai. ¹¹Anitâ Wâtŋat Amboŋe heroeŋe otbaŋgim mepaem manmâ yâhânôm. Ya bonŋanâk.

Den bâiŋe sâh hâreop.

¹²Bukulipne, den bâiŋe sâh hârewoman. Nâŋe bukunenŋe Sila den pâŋe tâlâwâk yu ekumune yeŋgât kulemguaŋ. Anitâ ikŋak mâmâŋe otnihimu Kiristohât den bulâŋe lohimbi kâsikum yiŋgim gaman. Otmu yeŋgât biwiyeŋe orotok sâmapgât Anitâŋe tihitnenŋe otmap yakât ekyongoan. Otmu Kiristohât den ekyongomune nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu yâkâlen biwiyeŋeŋe kepeim manmâ gai yawuâk manmâ yâhânômihât naŋgan.

¹³Otmu Kiristohât lohimbi nâ orowâk Bawilon kapiân mansain yâkŋe yawuâk nâŋgâyiŋgiain. Otmu nanne Mareko orowâk tânahom Kiristo hoŋ bawaŋgimait yâkŋe gurâ yawuâk nâŋgâyiŋgiap.

¹⁴Yen Kiristohâlen biwiyeŋeŋe kepeim mansaiŋe heroeŋe naŋganŋinomai.

Otmu Kiristo orop biwiyeŋeŋe kepeiakmâ konohâk otmu wâtŋan kinŋetâ biwiyeŋe sânduk sâmu mannomai. Bâiŋ.

Nâ bukuyeŋe,
Petoro